

Viini veri

---

teatri peatoetaja

155. hooaeg

JOHANN STRAUSS

Viini veri

VICTOR LÉONI JA LEO STEINI OPERETT KOLMES VAATUSES

Wiener Blut

OPERETTA IN THREE ACTS BY VICTOR LÉON AND LEO STEIN

Tõlge / Translation by Neeme Kuningas

Lavastuse algne muusikajuht / Previous Musical Director Paul Mägi

Dirigent / Conductor Endel Nõgene

**Lavastaja-koreograaf ja valguskunstnik / Director, Choreographer and
Lighting Designer** Giorgio Madia (Itaalia)

Kunstnik / Set and Costume Designer Maarja Meeru

Videokunstnik / Video Designer Mikk-Mait Kivi

Lavastaja assistent ja näitejuht / Director's Assistants Heli Anni ja/and Jüri Lumiste

Valguskunstniku assistent / Lighting Designer's Assistant Tõnis Järs

Repetiitor / Repetitor Matthew James Jordan

Kontsertmeistrid / Concertmasters Piia Paemurru, Margus Riimaa

Peakoormeister / Head Chorusmaster Kristi Jagodin

Koormeister / Chorusmaster Martin Sildos

Inspitsient / Stage Manager Ülle Tinn

Tiitrid / Surtitles Ragne Saul

Tiitrite tõlge inglise keelde / English Translation of Surtitles by
Hannes Villemson, Jörgen Kursk

Produtsent / Producer Marika Petti

ESIETENDUS 24. MÄRTSIL 2018 VANEMUISE SUURES MAJAS
PREMIERE MARCH 24TH 2018 AT THE VANEMUINE GRAND BUILDING

OSADES / CAST

Vürst Ypsheim-Gindelbach, *Reuss-Schleiz-Greizi peaminister /*
Prince Ypsheim-Gindelbach, *Prime Minister of Reuss-Schleiz-Greiz*

Jaan Willem Sibul

Krahv Balduin Zedlau, *Reuss-Schleiz-Greizi saadik Viinis /*
Count Balduin Zedlau, *Ambassador of Reuss-Schleiz-Greiz in Vienna*

Tamar Nugis (Rahvusoooper Estonia / Estonian National Opera)
või/or Rasmus Kull

Krahvinna Gabriele Zedlau, *tema naine /* Countess Gabriele Zedlau, *his wife*

Karmen Puis

Mademoiselle Franziska Cagliari, *Viini Kärntnertor Teatri tantsijanna /*
dancer at the Vienna Kärntnertor Theatre

Maria Listra

Kagler, *tema isa / her father*

Atlan Karp või/or Märt Jakobson

Pepi Pleininger, *õmblejanna / dressmaker*

Pirjo Jonas

Josef, *krahvi kammerteener / the Count's valet*

Rasmus Kull või/or Simo Breede

Krahv Bitowski; Tseremooniameister; Voorimees /
Count Bitowski; Master of Ceremonies; Carter

Andres Mähar

Anna, *Mademoiselle Cagliari kammerneitsi / Mademoiselle Cagliari's chambermaid*

Helen Hansberg

Körtsmik / Bartender

Ivar Saks või/or Artur Nagel

Kelnerid / Waiters

Kristjan Soidla, Kardo Koppel, Pent Matti Mets

Vanemuise ooperikoor / Vanemuine Opera Choir

Vanemuise balletitrupp / Vanemuine Ballet Company

Vanemuise sümfooniaorkester / Vanemuine Symphony Orchestra

On tuhandeid põhjusi, miks operett on vastupandamatu – ajastu hõng ja meloodiate mõõtmatu jõud on vaid mõned nende hulgas. Selles on omal kohal ka inimlik soov, et elu oleks rõõmus ja muretu. Nii on see kogu aeg olnud. Ajatu ja universaalne „Viini veri“, mis koosneb Johann Strauss II muusikast, teravmeelsusest, kergusest ja senti-
mentaalsusest, lööb vere kihama ja on mõeldud ka südamega kuulamiseks!

„Viini vere“ tegevuse keskmes on 1815. aasta Viini kongress, kuhu kutsuti kokku Euroopa monarhid, et taastada vana kord ning seeläbi saavutada võimu tasakaal ja säilitada rahu. Minu lavastus taaselustab selle ajastu hõngu ja ajaloolise fakti, et arvukatel seltskonnaüritustel, mis seda tähtsat poliitilist sündmust saatsid, oldi kõrvuni sisse võetud uuest tantsust – Viini valsist. Tegelikult kumabki Viini opereti kohal selle revolutsioonilise seltskonnatantsu aupaiste. Vals eirab vanu moraalinorme ning toob mehed ja naised teineteisele lähemale kui iial varem. „Viini veres“ haarab vals kõik sensuaalsesse keerisesse: formaalsed reeglid lämmatatakse ülevoolava lõbususega, mis muudab tantsijad ülemeelikuks ja pööraseks...

Giorgio Madia, lavastaja

There are thousands of reasons which make an operetta irresistible. The feel of an era and the immeasurable force of melodies are just a few among those. It also has to do with the human desire for a joyful and worry-free existence. So it has always been. Timeless and universal, *Wiener Blut* – its wit, lightness and sentimentality combined with Johann Strauss II's music – makes your blood run hot and invites you to listen with your heart.

The events of *Wiener Blut* revolve around the 1815 Congress of Vienna, which convened European monarchs to restore the old regime, and through this achieve a power balance and maintain peace. My stage production brings this era back to life, and incorporates the historical phenomenon which saw the numerous social events surrounding this important political occasion be thoroughly taken with a new dance – the Viennese waltz. This revolutionary social dance is the secret star of the Viennese operetta. The waltz rises above old moral convention and brings men and women closer together than ever before. In *Wiener Blut*, the waltz seizes everything in a whirl of sensuality: the formal rules are stifled with exuberant joy, which leads the dancers into a frenzy of desire...

Giorgio Madia, stage director

Pepi Pleiniger – Pirjo Jonas

SISUKOKKUVÕTE

Tegevus toimub Viini kongressi ajal (1814–1815)

I VAATUS

 Krahv Zedlau villa Viinis

Saksimaa väikeriigi Reuss-Greiz-Schleizi suursaadik krahv Zedlau on äsja abiellunud, ent elab abikaasast eraldi ja peab villas armukest, kelleks on tantsijanna Franziska Cagliari. Ootamatult Viini naasnud abikaasaga ostutuurul olles näeb krahv õmbleja juures kaunist modeli. Ta dikteerib toapoiss Josefile neiule mõeldud kirja, milles kutsub tütarlapse järgmisel päeval pärast balli romantilisele kohtumisele Hietzingis asuvasse aeda. Toapoiss Josef ei oska kahtlustada, et kutsutud neuu on tema enda pruut, õmblejanna Pepi.

Vaevalt villasse naasnud ja tantsijanna Franziskat tervitanud, ruttab krahv uuesti minema. Hetk hiljem toob Pepi *mademoiselle* Cagliari, kelle tegelik nimi on Franz Kagler, uue kostüümi. Villas näeb Pepi oma kihlatut Josefit ning lepib temaga kokku öise kohtumise Hietzingis.

Ootamatult saabub vürst Ypsheim-Gindelbach. Ta kohtub esmalt Franziga, kes esitleb end majaproua isana. Ypsheim järeldeb sellest, et Franziska Cagliari on krahvinna Zedlau.

Franzi tulles arvab vürst Ypsheim-Gindelbach, et kohtub krahvinna Zedlauga ning teeb sündsusetuid vihjeid krahvi ja tantsijanna armuloo kohta. Solvunud Franzil hakkab lahku. Nüüd siseneb tõeline krahvinna Zedlau, keda vürst peab tantsijannaks. Samal hetkel naaseb krahv ja avastab end lootusetust olukorrast. Salaja palub ta vürstilt, et see tutvustaks tantsijanna Franzit enda naisena. Vürst mõistab valesti ja esitleb hoopis krahvinnat oma abikaasana.

II VAATUS

 Ball krahv Bitowski palees

Krahv Zedlau on püüdnud mõlemale kahtlustavale naisele oma suhteid selgitada. Krahvinna on otsustanud mehe tagasi võita. Franzil peab krahvinnat krahvi uueks armukeseks ning ei ole omakorda valmis krahvi kaotama. Krahv ise mõtleb vaid Hietzingis eesootavast kohtumisest Pepiga.

Õnnetuseks paluvad nii krahvinna kui Franzil, et krahv nad Hietzingisse kaasa võtaks. Siiski suudab ta nende soovide täitmisest hoiduda. Pärast tüli oma kihlatu Josefiga otsustab Pepi krahvi kutse kiusu pärast vastu võtta.

Vürst Ypsheim peab Franzit endiselt krahvinnaks ja palub Kagleril kui „äial“ rääkida krahvi oletatava armukesega, et see krahvi rahule jäta. Krahvinnale pakub olukord palju lõbu, mistõttu ta keeldub. Asjaolud selginevad alles siis, kui Bitowski tervitab külaliste ees tõelist krahvinnat Zedlaud.

III VAATUS

 Kasiino aed Hietzingis

Krahvinna on veennud peaministri, vürst Ypsheim-Gindelbachi krahv Zedlau järele nuhkima. Ilmub krahv, kes on otsustanud võtta kohtumisest Pepiga kõik, mis võimalik. Neid jälgivad ka toapoiss Josef ja krahvi armuke Franzi. Krahv õhutab Pepit temaga koos šampanjat jooma. Josef on šokeeritud, kui avastab, et krahv korraldas kohtumise just tema kihlatuga. Lõpuks olukord laheneb: krahv töötab oma naisele truudust, Franziska Cagliari leiab vürst Ypsheim-Gindelbachi ja Josef ning Pepi kuuluvad jälle kokku. Peaminister vürst Ypsheim-Gindelbach kirjutab juhtunu Viini vere ja vaimu arvele.

SYNOPSIS

At the time of the Congress of Vienna (1814–1815)

ACT I

 Vienna, at the country villa of Count Zedlau

Count Zedlau, the ambassador of the small Saxonian country Reuss-Greiz-Schleiz, has recently married. However, he lives separately from his wife and with a mistress, the dancer Franziska Cagliari. His wife unexpectedly returns to Vienna. While on a shopping tour together, the Count spots a pretty mannequin at the dressmaker's. He dictates a letter for his new flame to his valet Josef, inviting the girl to a garden in Hietzing for a romantic encounter after the next day's ball. Josef has no suspicions that the girl in question is in fact his girlfriend, Pepi the dressmaker.

Having barely returned to the villa and greeted Franziska, the Count hurries away again. A moment later, Pepi brings in a new costume for *mademoiselle* Cagliari, whose real name is Franziska Kagler. Seeing her fiancé Josef at the villa, Pepi arranges a nighttime meeting with him in Hietzing.

Unexpectedly, Prince Ypsheim-Gindelbach appears. He first meets Franzi's father Kagler, who introduces himself as the father-in-law. Ypsheim mistakenly concludes that Franziska Cagliari is Countess Zedlau.

At Franzi's arrival Prince Ypsheim-Gindelbach believes he is meeting the Countess, and makes inappropriate allusions to the Count's affair with a dancer. Franzi is outraged and leaves. Now the real Countess Zedlau enters, but the Prince mistakes her for the dancer. At that moment, the Count returns, finding himself in a hopeless situation. He secretly asks the Prince to introduce Franzi as his own wife. The Prince misunderstands and introduces the Countess as his wife instead.

ACT II

A ball at Count Bitowski's palace

Count Zedlau has tried to assuage both women's suspicions. The Countess has decided to win back her husband. Franzl believes the Countess to be Count Zedlau's new mistress and is similarly unwilling to lose the Count. Zedlau himself can only think about his upcoming date with Pepi in Hietzing.

Unfortunately, both the Countess and Franzl have asked the Count to take them to Hietzing. Nevertheless, he manages to elude these wishes. After a quarrel with her fiancé Josef, Pepi accepts the Count's invitation out of spite.

Prince Ypsheim still believes Franzl to be the Countess and asks Kagler as the "father-in-law" to tell the Count's supposed mistress to leave him alone. The Countess refuses, amused by the situation. The circumstances only begin to clear up, when Bitowski greets the real Countess Zedlau in front of the guests.

ACT III

Casino Garden in Hietzing

The Countess has convinced the Prime Minister, Prince Ypsheim-Gindelbach to accompany her to spy on Count Zedlau. The Count appears, resolving to make the most of his date with Pepi. They are also observed by Josef and Franzl. The Count urges Pepi to drink champagne with him. Josef is shocked to discover that his fiancée is the woman whom the Count has arranged to meet. Finally, things are resolved: the Count promises to stay faithful to his wife, Franziska Cagliari meets Prince Ypsheim-Gindelbach, and Josef and Pepi make up again. The Prime Minister puts the events down to the Viennese spirit and *Wiener Blut*.

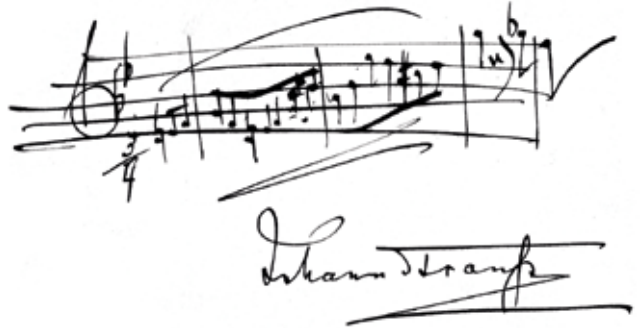

Krahvinna Zedlau – Karmen Puis; vürst Ypsheim-Gindelbach – Jaan Willem Sibul

Operett „Viini veri“

esietendus Viinis Carltheateris 26. oktoobril 1899. See Johann Strauss noorema olemasolevatest teostest n-ö „kokku kleebitud“ operett on saksakeelses repertuaaris püsinud peaaegu sajandi, sellal kui teised riigid on eelistanud muid Straussi pastišše¹ nagu „Casanova“ või „Tantsijanna Fanny Elssler“. „Viini veri“ oli Austrias ja Saksamaal üks sagedamini mängitavaid Straussi muusikaga lavastusi, millest menukamad olid vaid „Nahkhiir“ ja „Mustlasparun“.

Kuigi Strauss oli „Viini vere“ tegemisest teadlik ning andnud selleks heakskiidu, ei olnud helilooja ise opereti loomises aktiivne osaline. Teose koostamist alustas Theater an der Wiener Musikschau Adolf Müller jr, kes oli saanud ülesandeks valida Straussi muusika hulgast teosed, mida partituuriks kohandada. Opereti koostamise viis lõpule aga Franz Jauner Carltheateris. Strauss ei elanud paraku nii kaua, et lõpptulemusega tutvuda.

„Viini vere“ muusikaline osa koosneb peamiselt valssidest (sh populaarsed „Lood Viini metsades“, „Hommikulehed“, „Vein, naised ja laul“) ning polkadest („Wildfeuer“, „Stadt und Land“ jt). Mõned neist on esitatud tantsudena teise vaatuse ballil, teised vokaalleteastetena lavastuse vaatuste finaalides.

Operett „Viini veri“ oli läbikukkumine. Pärast 30 etendust pidi Jauner selle teatri repertuaarist eemaldama ja tagasi pöörduma oma edukaima lavastuse „Geisha“ juurde. Kui ka järgmised lavastused „Der Kleine Korporal“ ja „Rodolphe“ nurjusid, lasi Jauner end oma Carltheateri töötoas maha. Pärast käputäit Straussi „Nahkhiire“ ja „Prints Methusalemi“ etendusi otsustati katsetada „Viini vere“ muudetud versiooni. Lavastus oli pisut edukam kui esimesel korral ning kuulus 30 aasta jooksul kuigivõrd regulaarselt teatri repertuaari. 1928. aastal võeti „Viini veri“ Volksoperi repertuaari, kus seda mängitakse tänapäevani.

¹ Pastišš – kunsti-, kirjandus- või muusikateos, mis teadlikult ja pilkamata jäljendab mõne teise ajastu, suuna või autori stiili ja motiive.

18. detsembrist 1814 kuni 9. juunini 1815 peetud rahvusvahelise **Viini kongressi** tulemusena lõpetati Prantsusmaa-vastased koalitsioonisõjad, nn Napoleoni sõjad, ning jaotati Euroopa võitjate ja liitlaste huvides. Kongressile eelnes Napoleoni kaotus 1814. aasta mais, mis katkestas 25 aastat kestnud sõja. 1815. aasta kevadel naasis Napoleon eksiilist ning haaras taas võimu. Kongressi läbirääkimised jätkusid selle kiuste ning lõppakt allkirjastati loetud päevad enne Napoleoni lõplikku kaotust Waterloo all 18. juunil 1815.

Kongressi käigus jäi Prantsusmaa ilma oma vallutustest. Suurbritannia sai Malta, Kapimaa, Tseiloni ja Trinidadi. Venemaale jäi suurem osa Varssavi hertsogiriigist; seevastu Preisimaa sai oma valdusse Suur-Poola, Reinimaa, Westfaleni ja osa Saksimaast. Austriale kuulusid nüüd Galiitsia, Lombardia ja Veneetsia. Holland ja Belgia ühendati Madalmaade Kuningriigiks ning Norra ja Rootsi moodustasid personaaluniooni. Kongressijärgse poliitilise korralduse säilitamiseks loodi Püha Liit, kuhu kuulusid kõik Euroopa riigid peale Suurbritannia ja Türgi, ning Nelja Riigi Liit, mille moodustasid Suurbritannia, Venemaa, Austria ja Preisimaa.

Viini kongress oli esimene kord ajaloos, mil Euroopa riikide esindajad lepingute koostamiseks kogunesid, selmet läbirääkimisi kirja teel pidada. Kongressi kokkulepe haldas Euroopa rahvusvahelist poliitikat kuni I maailmasõja puhkemiseni 1914. aastal. Läbirääkimistele vaheldust pakunud rikkalike pidustuste tõttu on Viini kongressi nimetatud ka „**tantsivaks kongressiks**“.

Kongressil osalesid Vene tsaar Aleksander I ja Austria keiser Franz I, samuti Preisi, Taani, Württembergi ja Baieri kuningad ning mitmed valitsevad hertsogid, suurihertsogid ja vürstid. Austriasse olid saabunud ka paavsti esindajad ning hulk endisi ilmalikke valitsejaid ja kirikutegelasi, kes lootsid kongressi läbirääkimiste käigus territooriumi või privileege tagasi saada.

2. oktoobril 1814 kogunesid osavõtjad esimesele suurele ballile Hofburgi palee kõrval asuvas Winterreitschule hoones. Ülemõuemeister krahv Ferdinand von Trauttmansdorff korraldas kongressikuude jooksul veel mitu balli ning organiseeris lisaks ka kontserte, kelgusõite, jahiretki ja muid lõbustusi. Viini elanikud üürisid kongressile saabunutele hea meelega välja nii oma kinnisvara, tõldu ja hobuseid, teenreid kui ka oma naise ja tütreid.

Viini kongressi mõjukaimad osalised olid 1812. aastal Napoleoni vallutuskatse tõrjunud Vene tsaar Aleksander I, ausameelne, aga nõrk Preisi kuningas Friedrich Wilhelm III ja traditsiooniliste monarhistlike väärtuste võrdkuju Austria keiser Franz I. Hullumeelne Briti kuningas George III ja äsja tagasi troonile pääsenud Prantsusmaa kuningas Louis XVIII ei võtnud kongressist osa. Diplomaatide seas särasid läbirääkimistel Briti välisminister lord Castlereagh ja Napoleoni valitsuses välisministrina teeninud vürst Talleyrand. Samuti paistsid silma Vene saadik, kosmopoliidist krahv Karl Robert von Nesselrode ning Hannoveri aadlisoost Preisi kantsler Karl August von Hardenberg.

Kongressi läbirääkimisi pingestas Austria peaministri, oma edevuse ja andekuse poolest võrdselt tuntud vürst Metternichi ja tsaar Aleksander I vastasseis, mis arenes viimaks isiklikuks rivaliteediks. Vürst Metternich suhtus möödunud sajandi jooksul 600 kilomeetri

võrra Läände laienenud Venemaasse sügava umbusuga, Aleksander I ähvardas Läänele veel enam külje alla liikuda. Poliitilisele vastasseisule valas õli tulle asjaolu, et tsaar Metternichi endise armukese, vürstinna Bagrationiga afääri alustas. Lisaks veenis tsaar hertsoginna Sagani, Metternichi tolle hetke armukese Metternichiga suhted katkestama ning tema kohta pahatahtlikke kuulujutte levitama.

Põhiintriigide taustal tegeleti mitmete väiksemate poliitika- ja territoriaalküsimustega. Arvukad komisjonid arutlesid Šveitsi konföderatsiooni tuleviku ning Saksamaa põhiseaduse üle, samuti tegeleti laevatamisvabadusega rahvusvahelistel jõgedel. Ometi ei suudetud kokkuleppele jõuda Poola-Saksi küsimuse lahendamises. 1815. aasta jaanuaris sõlmisid Austria, Suurbritannia ja Prantsusmaa salajase sõjaliidu Venemaa ja Preisimaa vastu. Samal ajal kaalus Preisi kantsler Hardenberg Venemaa vastu sõtta astumist. Kriis leevenes alles siis, kui Napoleon veebruari lõpus pagendusest lahkus ning Prantsusmaale naasis. Järjekordne oht kutsus liitlased mõistusele ning algselt plaanitud kokkulepe sai sõlmitud.

Giorgio Madia on oma lavastuses kasutanud Johann Strauss vanema kirjutatud „**Radetzky marssi**”, mida originaalversioonis ei ole. Helilooja on selle muusikateose pühendanud Austria keiserliku armee ülemjuhatajale ja legendaarseimale väejuhile krahv Josef Radetzky von Radezile (1766–1858), kes osales samuti Viini kongressil. Radetzky ei läinud ka pärast 70-aastaselt feldmarssaliks saamist erru, vaid jätkas Austria armee moderniseerimist. Sirgjoonelise ja sõjaka iseloomu tõttu oli Radetzky mitmeid vastaseid. Straussi „Radetzky marsi“ esietekanne leidis aset 31. augustil 1848.

Autor: August Eisenmenger

JOHANN BAPTIST STRAUSS noorem [1825–1899]

on muusikaajaloos tuntud kui Viini valsikuningas, kelle uljad retked muusikateatrisse töid kaasa mitu tähtsat minuteost ja veel enam frustratsiooni.

Oma karjääri esimesel 25 aastal kirjutas ja dirigeeris Strauss orkestrile loodud tantsumuusikat ega pühendunud erilisel määral lavamuusika kirjutamisele. Ta kirjutas hulga tantsuvariatsioone Offenbachi teose „Orpheus põrgus“ teemadel, 1860. aastal jõudsid need Viini Carltheateri lavastusena publiku ette. Vaatamata Straussi lauljast abikaasa Henriette Chalupetzky julgustusele olid helilooja esimesed lavamuusika alased katsetused ebakindlad. Josef Brauni tekstile loodud „Die lustigen Weiber von Wien“ ei saanud valmis. Esimene Straussi operett jõudis lavale alles 1871. aastal, ja sedagi suurte pingutustega.

Juba kaks aastat hiljem tuli Theater an der Wienis esitamisele Straussi teine operett „**Rooma karneval**“, mille libreto sobis helilooja stiiliga paremini kui Josef Brauni eelmine tekst. „Rooma karnevali“ näol oli Braun loonud hoogsa adaptatsiooni Victorien Sardou' „Piccolinole“, milles segunesid maaelu pildikesed, Rooma pidupäeva lõbustused ning üks vallatu armulugu.

Teine prantsuse näidend, komöödia „Le Réveillon“ andis lähtepunkti „**Nahkhiire**“ libretole, mille keskmes olid naised, vein ja kergemeelsus. Selle teose kirjutamise käigus leidis Strauss viimaks enesekindluse operetiheliloojana ning tulemuseks oli pikisilmi oodatud triumf. „Nahkhiire“ üleilmne menu pani aluse Straussi karjäärile ühe suurima heliloojana 19. sajandi Viini operetilaval.

Kuigi Strauss oli kaheksa muusikateatris töötatud aasta jooksul loonud kuus operetti, oli vaid üks neist saavutanud tõelise edu. Järgmiste aastatega saabus erakordne edasimineku. Aastatel 1880–1885 kirjutas Strauss veel mitu operetti, mis moodustavad „Nahkhiire“ kõrval väärtusliku osa tema lavateostest.

„**Kuninganna pitsrätik**“, näiliselt keskpärane pöörane Hispaania armulugu, sobis Straussi partituuriga suurepäraselt ning sai teatris positiivse vastuvõtu osaliseks. „**Lõbusa sõja**“ näol oli tegemist lopsakaid romantilisi hetki ja tundelisi pause pakkuva libretoga. Straussi maagilised meloodiad täiendasid nii teose sisu kui selle koomilisi tegelasi, tuues Straussile viimaks taas „Nahkhiirega“ võrreldava publikumenu. „**Mustlasparun**“ erines oluliselt helilooja varasemast loomingust ning põhines romantilisel Ungari lool mustlastest, kadunud varandusest ja printsessidest. Ometi leidis Strauss selles värvikas ja sentimentaalses melodraamas inspiratsiooni ning kirjutas heliseva ja jõulise partituuri, mis tõstis „Mustlasparuni“ Straussi karjääri kolmanda menuki staatusesse.

Edasi võttis Strauss komponeerimisel jõulisema suuna, ent järgneva kümne aasta jooksul loodud kuus muusikalist näidendit ei toonud Straussile uut edu. Põhjused võisid peituda nii uues muusikalisel lähenemises, rahulolematuses „Nahkhiire“ ja „Lõbusa sõjaga“ kui ka soovis kirjutada ooperimuusikat. Straussi edasine looming saavutas edu veel vaid Oscar Strausi kolme ajastut kombineeriva teose „Kolm valssi“ kujul, mille esimeses vaatuses kasutati Johann Strauss vanema muusikat, teises vaatuses Johann Strauss noorema muusikat ning kolmandas vaatuses Oscar Strausi enda loomingut.

Kuigi Johann Strauss noorema muusikat võib õigustatult pidada 19. sajandi teisel poolel Viini meelelahutusmaailma peamiseks esindajaks, säras tema anne kõige eredamalt just ballidel ja kontserdisaalides, mitte aga teatrilavadel. Teatritöö polnud tema muusikaelu kõige õnnelikum ega edukam osa. Ometi võib tema panust „Nahkhiire“, „Lõbusa sõja“ ja „Mustlasparuni“ näol pidada väärtuslikumaks kui nii mõnegi operetikarjäärile pühendunud helilooja loomingut. Lisaks 18 lavateosele jäädvustas Strauss end muusikaajalukku 169 valsi, 76 kadrilli ja 146 polkaga.

Giorgio Madia õppis La Scala balletikoolis Milanos ja alustas oma tantsijakarjääri La Scala balletikompaniis. Olnud solist Maurice Béjart'i trupis ning Pennsylvania, Milwaukee, San Francisco, Aterballetto ja Zürichi balletitruppides. Lisaks osalenud Rudolf Nurejevi hüvastijätuturneel, mille raames tantsis koos Nurejeviga kahes duetis. Tantsijakarjääri järel on Madia olnud balletijuht Toscana Balletiteatris, Berliini Koomilises Ooperis ja Viini Rahvaoperis, kus oli ühtlasi peakoreograaf. Töötanud ka Teatr Wielki Balleti kunstilise juhina Łódzis Poolas. Lavastaja-koreograafina kuulub Madia repertuaari sekka nii balletiklassikat nagu „Luikede järv“ ja „Pähklipureja“ kui ka originaalloomingut nagu „Võlur Oz“ või Glucki „Don Juan“. Madia musikaalsusest ja tugevast tantsulisest kujundikeelest annavad tõendust ooperid nagu Offenbachi „Hoffmanni lood“, Gounod’ „Faust“, Bizet’ „Carmen“ ning Glucki ooper-ballett „Orpheus ja Eurydike“, muusikalid „Giuditta“, „Väike õuduste pood“, Bocki „Viuldaja katusel“ jpt. Teiste seas on Madia teinud koostööd Berliini Rahvusballetiga, Viini Kammerooperiga ja Rooma Balletiteatriga, samuti lavastanud mitmel korral maailmakuulsat heategevusballi „Elu ball“ Viinis ning olnud Austrias Mörbischis toimuva operetifestivali peakoreograaf. Ooperite „Tuhkatriinu“ ja „Hoffmani lood“ eest on Madia pälvinud Kuldse Maski preemia. Vanemuises on Madia käe all lavale jõudnud tantsulavastus „La Dolce Vita“ (2014), Bizet’ ooper „Carmen“ ning Glucki muusikale loodud ballett „Don Juan“ (2016).

Maarja Meeru on lõpetanud Tartu Kunstikooli dekoraatori eriala 1994. aastal. Ta on õppinud Olavskolen Folkehøyskole's Norras teatri erialal ja aastatel 1998–2004 Accademia di Belle Arti di Venezia's Itaalias, stsenograafia erialal. Aastani 2008 oli Meeru vabakutseline teatrikunstnik, alates sügisest 2011 on ta Vanemuise peakunstnik. Teinud lavakujundusi Ugala teatris ja Tartu Lasteteatris, Emajõe Suveteatris, Tartu Mänguasjumuuseumi Teatri Kodus; projekti-kujundusi ja erinevaid näitusekujundusi Eesti Rahva Muuseumile. Meerul on olnud isikunäituste (õlimaal) väljapanekuid galeriides ja teatrites Saksamaal, Norras, Itaalias ning Eestis. Töid Vanemuises: Massenet „Manon“ (Matvere, 2009), „La Dolce Vita“ (Madia, 2014), Tšehhov „Kajakas“ (Palu, 2014), Noreń „Deemonid“ (Noormets, 2014), Bizet „Carmen“ (Madia, 2015), „Klaver“ (Aidla, 2016), „Aino ja Haldjas“ (Strandberg, 2017), Campell „Beatrice“ (Mäeots, 2017), Strauss „Viini veri“ (Madia, 2018), Lindgren „Vennad Lõvisüdamed“ (Palu, 2022), Shakespeare „Tõrkosa taltsutus“ (Strandberg, 2022) jt. 2016. aastal pälvis Bizet’ ooperi „Carmen“ kujunduse eest Teatriliidu aastapreemia – Natalie Mei nimelise auhinna.

Endel Nõgene on 1974. aastal lõpetanud Tallinna Riikliku Konservatooriumi trompeti eriala Helmut Orusaare ja dirigeerimise prof Roman Matsovi juures. Järgnesid dirigeerimisõpingud Peterburi konservatooriumis prof Viktor Fedotovi juures (1975–1977) ja Leedu Rahvusooperis prof J. Aleksa käe all. Täiendanud end ooperidirigeerimise alal Potsdamis, Viinis, Berliinis, Bayreuthis, Münchenis ja Zürichis. Pika dirigendikarjääri jooksul on töötanud Vanemuise teatris nii dirigendina (1974–1982) kui muusikajuhi ja peadirigendina (1980–1982 ning 1987–1999), lisaks töötanud dirigendina Leedu Rahvusooperis (1977–1979) ja Rahvusooperis Estonia (1979–1987 ja 1999–2005). 2004–2009 oli Nõgene Ferenc Lehári orkestri ning Nordic Baltic Youth Philharmonia kunstiline juht ja peadirigent. Dirigeerinud hulgaliselt sümfooniakontserte Eestis, Soomes, Rootsis, Saksamaal, Armeenias, Venemaal, Lätis, Leedus, Rumeenias ja Tšehhis, samuti osalenud mitmetel rahvusvahelistel festivalidel. Endel Nõgene on toonud välja üle 60 muusikalavastuse, sealhulgas mitmed itaalia ooperid koostöös Alberto Zedda ja Carlo Felice Cillarioga. Pedagoogina on pikem koostöö teda sidunud Eesti Muusikaakadeemiaga ning Heino Elleri ja Georg Otsa nim Muusikakoolidega, lisaks on Nõgene olnud Sibelius Akadeemia külalisprofessor. 1992. aastal valiti ta Viinis asuva Europäische Musiktheater-Akademie liikmeks. Endel Nõgene on mitmel korral pälvinud Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi ja Teatriliidu dirigendipreemia.

Teatrijuht / General Manager Aivar Mäe

Muusikajuht / Musical Director Risto Joost

Balletijuht / Ballet Director Jevgeni Grib

Draamajuht / Drama Director Tiit Palu

Lavastusala / Production Department Karis Hindriksoo-Pitsi, Heli Anni

Lavameistrid / Stage Technicians Rello Lääts, Keijo Sepp, Madis Toimla,
Martin Rimmelgas, Aigar Kikkas, Mart Visnapuu, Reigo Harkmann, Andre Luik,
Sergei Ivanov, Sten Gussakov, Markus Kõrkjas

Dekoratsiooniala / Stage Set Department Marika Raudam, Mait Sarap, Ain Austa, Terje Kiho,
Sirje Kolpakova, Andres Lindok, Innari Toome, Aleksandr Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja,
Armin Luik, Leenamari Pirn, Katrin Nigumann, Tarvo Vassil, Arvo Vassil, Eino Reinapu

Kostüümiala / Costume Department Ivika Jõesaar, Irina Medvedeva, Ruth Rehme-Rähni,
Küllli Kukk, Edith Ütt, Ivi Vels, Ljubov Guzun, Heli Kruuse, Luule Luht, Tia Nuka, Kaire Arujõe,
Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Marit Reinmets, Natalja Malinen,
Olga Vilgats, Kertu Lepasaar, Juta Reben, Malle Värno, Toomas Vihermäe, Henn Laidvee

Riietusala / Costume Warehouse Raina Varep, Anu Kõiv, Eva Kõiv, Kadri Kangur

Grimm ja soengud / Make Up and Hair Stylists Kelly Treier, Rutt Laikask, Mare Kuul,
Viktoria Rüster, Madli Uibukant, Sandra Rätsep, Gretel Persidski,
Marian Seeme, Roberta Türkson

Rekvisiidiala / Stage Prop Department Liina Martoja, Kärt Paasik,
Mirka Porrassalmi, Annaleena Adamson

Valgusala / Lighting Department Andres Sarv, Tõnu Eimra, Kaspar Aus,
Madis Fuchs, Tõnis Järs, Villu Adamson, Andrus Treier, Tauri Kõtsi

Heli- ja videoala / Audio-Visual Department Andres Tirmaste, Vaiko Vreimann,
Juho Porila, Andreas Kangur, Kalev Kääpa

Kavalehe teostus:

Kujundaja Katrin Leement

Koostaja Kai Rohejärv

Toimetaja Kerttu Piliste

Proovifotode autor Heikki Leis

Tõlked Luisa Tõlkebüroo, Kai Rohejärv

Täname Dramaturg Annegret Gertzi

Kasutatud materjalid:

Kurt Gänzl, *The Encyclopedia of Musical Theatre*, Oxford 1994

Adam Zamoyski, „Napoleoni langus ja Viini kongress“, München 2014.

Allikas: <http://www.zeit.de/zeit-geschichte/2015/02/wiener-kongress-hofburg-neuaufteilung-europa-napoleon/komplettansicht>

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAEEXX /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEEXX

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,
Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,
Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Autopartner

Ametlik hotellipartner

KULTUURIMINISTREERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

ELAMUSTEKS LOODUD

TOYOTA COROLLA CROSS

Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee

AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

MARTELL
COGNAC
FONDÉE EN 1715

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

ESTIKO ELAMUS

Pakume üheskoos enam

LYDIA
HOTEL

www.lydia.ee
Ülikooli 14, Tartu

DORPAT

www.dorpat.ee
Soola 6, Tartu

vanemuine.ee